

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2

The 2nd STOU Graduate Research Conference

ผลการสอนแบบอริยสัจสี่ เรื่องหลักธรรม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถคิดแบบสืบ

สาวเหตุปัจจัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยพิมาย

จังหวัดนครราชสีมา

The Effects of the Four Noble Truths Teaching Method on Learning Achievement and the Causal Factor Inquiry Thinking Ability in the Topic of Dhamma Principles of PratomSuksa VI Students at Anuban Suriya Uthai Phimai School in Nakhon Ratchasima Province

จิตรลดา ผึ้งทอง (Chitlada Phuengthong)* สิริวรรณ ศรีพหล (Siriwan Sripahol)**

อมรา รอดคารา (Amara Rawddara)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนเรื่องหลักธรรมก่อนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ (2) เปรียบเทียบความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยของนักเรียนก่อนและหลังการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 36 คน ของโรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ จำนวน 8 แผน รวม 16 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ แบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมของนักเรียนที่เรียนจากวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2) ความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยของนักเรียนที่เรียนจากวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ การสอนแบบอริยสัจสี่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยหลักธรรม

* นักศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Ji_Jiraporn@yahoo.co.th

** ศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช siriwan100@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were (1) compare the learning achievements of students before and after learning the topic of Dhamma Principles of PrathomSuksa VI students learning under the Four Noble Truthsinquiryteaching method; and (2) comparebefore and after learning causal factorinquiry thinking ability of PrathomSuksa VI students learning under the Four Noble Truths teaching method.

The research sample consisted of 36 PrathomSuksa VI students of AnubanSuriyaUthaiPhimai School in NakhonRatchasima Province during the first semester of the 2011 academic year, obtained by cluster sampling. The employed research instruments comprised eight learning management plans under the Four Noble Truths teaching method requiring 16 hours of learning, an achievement test, and a causal factorinquiry thinking ability test. The statistical procedure for data analysis was Arithmetic Mean Standard Deviation and the t-test

Research findings showed that (1) after learning achievement in the topic of Dhamma Principles of the students learning under the Four Noble Truths teaching method was significantly higher thantheir before learning counterpart at the .05 level; and (2) after learning causal factor inquiry thinking ability of the students learning under the Four Noble Truths teaching method was significantly higher than their before learning counterpart at the .05 level.

Keywords: Four Noble Truths teaching method, Causal factor inquiry thinking, Dhamma principles

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย เป็นแหล่งกำเนิดทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของความเป็นไทยมาช้านาน การจะก้าวต่อไปข้างหน้า ควรจะใช้พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ พระมหาจรรยา สุทธิญาโน (2538:43) สถาบันการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล กำหนดให้เยาวชนของชาติได้รับการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม โดยกำหนดให้เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทุกระดับชั้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขบนพื้นฐานความเป็นไทยและมีความเป็นสากล การจัดการศึกษาที่ผ่านมา นักเรียนคุ้นเคยกับการนั่งฟัง อ่านตามที่ครูบอก เมื่อเจอสถานการณ์จริงจึงขาดความรู้ที่จะหาช่องทางแก้ไขปัญหา ผู้เรียนไม่ได้พัฒนาความคิดของตนเท่าที่ควร เมื่อพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับก่อนเป็น การพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าพัฒนาด้าน ปัญหาต่าง ๆ จึงตามมา จะเป็นปัญหาสังคมที่สืบเนื่องมาจากคนไม่มีคุณภาพ ขาดความรู้ความสามารถทางการคิด เรียกว่าคิดเองไม่เป็น ทำไม่เป็น แก้ปัญหาดตนเองไม่ได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540:1) ได้มุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนการสอนที่พัฒนากระบวนการคิด จึงนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ ต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนาอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่า การสอนกระบวนการคิดยังเป็นเรื่องที่คลุมเครือไม่ได้มีลักษณะที่เป็นเนื้อหาที่ครูสามารถเห็นได้ง่าย การสอนคิดจะประสบผลสำเร็จ ครูเป็นกลไกสำคัญที่จะเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2536:1-3) ได้รวบรวมสภาพปัญหาในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา การสอนหลักธรรมในโรงเรียนประสบความล้มเหลว เพราะการสอนมุ่งเน้นบรรยายเนื้อหาตามหนังสือแบบเรียนแล้ววัดผลสัมฤทธิ์นั้นทำให้ผลการเรียนต่ำ เพราะไม่สามารถจำเนื้อหาเรื่องได้ทั้งหมด ขาดการคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2541 : 10-11) ที่กล่าวว่ากระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่มักเป็นการเรียนรู้ที่เครียดและน่าเบื่อ ทำให้สุขภาพจิตของนักเรียนเสีย เน้นการท่องจำ ไม่มีทักษะในการดำเนินชีวิต การเรียนมีคุณภาพต่ำ คิดไม่เป็น ทำไม่เป็น

ฉะนั้นการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลนั้น ควรกำหนดจุดมุ่งหมายหลักคือให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรมและวิเคราะห์สาระสำคัญได้ เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีทักษะการคิดนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต การจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนฝึกคิด จากสถานการณ์ต่างๆทำให้นักเรียนได้วิเคราะห์ อภิปราย ค้นคว้าเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับตนเอง ประสบการณ์ที่เรียนรู้ในชั้นเรียนจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้เมื่อเจอสภาพจริงในสังคม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำพุทธวิธีในการสอนแบบอริยสัจสี่ และความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยของนักเรียนที่เรียนเรื่องหลักธรรม จากปัญหาที่พบในการเยี่ยมบ้านและที่โรงเรียน โดยฝึกให้เผชิญสถานการณ์จากเนื้อเรื่อง ฝึกพัฒนาทักษะ มาทำการวิจัย เพราะกระบวนการเรียนการสอนแบบอริยสัจสี่และวิธีคิดในโยนิโสมนสิการของนักเรียนเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการคิดค้นและสร้างสรรค์ เป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ น่าจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยสูงขึ้นเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้มีทางแก้ปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องและเป็นหลักสำคัญของหลักการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนเรื่องหลักธรรมก่อนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนเรื่องหลักธรรมโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน
2. นักเรียนที่เรียนเรื่องหลักธรรมโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่มีความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1.1.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยพิมาย พุทธศักราช 2553 ขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1.1.2 ศึกษาหลักธรรมตามคำอธิบายสาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องหลักธรรม ไตรสิกขา เบญจศีล เบญจธรรม อายุมข 6 อกุศลมูล 3 กุศลมูล 3 พละ 4 คารวะ 6 กำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระเพื่อศึกษาค้นคว้ารายละเอียดแล้วนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่

1.1.3 ศึกษาการประยุกต์การสอนตามแนวคิดโดยใช้การสอนแบบอริยสัจสี่จากหนังสืองานวิจัยและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.1.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ จำนวน 8 แผนรวม 16 ชั่วโมง ซึ่งแต่ละแผนมีขั้นตอนการเรียนการสอนดังนี้

1) ขั้นทบทวน ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาเอกสาร ใบความรู้ เอกสารประกอบการเรียนเป็นสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งจากครูและการแสดงความคิดเห็นของเพื่อนจากนั้นให้แต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา โดยมีประธานกลุ่มดำเนินการ เลขานุการกลุ่มจดบันทึกในใบงานและครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ

2) ขั้นสรุป ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันหาสาเหตุว่าปัญหาที่พบในขั้นทบทวนนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร ซึ่งอาจมีหลาย ๆ สาเหตุและในขั้นนี้ได้ฝึกให้นักเรียนได้คิดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่ควบคู่ไปพร้อมด้วย

3) ขั้นนิโรธ ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มตั้งเป้าหมายการแก้ปัญหา จากการแสวงหาความรู้ ค้นคว้าข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล นำมาอภิปรายร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายวิธีเพื่อแก้ปัญหา

4) ขั้นมรรค ให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางที่แสวงหาและเก็บข้อมูลไว้ในขั้นนิโรธ เลือกแนวทางอย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับสถานการณ์ กำหนดวิธีการปฏิบัติเพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือยุติปัญหา หลังจากนั้นส่งตัวแทนนำเสนอวิธีปฏิบัติที่กลุ่มเลือกหน้าชั้นเรียน ครูและนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นและครู ช่วยสรุปให้เข้าใจเป็นแนวทางร่วมกัน หลังจากกลุ่มอภิปรายเสร็จ

1.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ โดยได้แนะนำให้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้ละเอียดขึ้น โดยเพิ่มรายละเอียดในสาระสำคัญได้ปรับปรุงตามคำแนะนำแล้ว

1.1.6 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้องของภาษาที่ใช้ โดยเนื้อเรื่องสถานการณ์ และภาษาที่ใช้ บางแผนการจัดการเรียนรู้ยังไม่สอดคล้อง ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำแล้ว

1.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 1 ห้องเรียน จำนวน 36 คน เพื่อเก็บ ข้อมูลวิจัย

1.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรม ประกอบด้วย หลักกรรม ไตรสิกขา เบญจศีล เบญจธรรม อายมุข 6 อกุศลมูล 3 กุศลมูล 3 พละ 4 การละ 6 มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1.2.1 ศึกษาคำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาและขอบเขตของเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 จากหนังสือสาระพระพุทธศาสนา บทความ หนังสือคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหนังสือและเอกสารที่ว่าด้วยการวัด และประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา

1.2.3 สร้างผังการออกข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหา จุดประสงค์และระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

1.2.4 กำหนดจำนวนข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหา จุดประสงค์และระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

1.2.5 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบเลือกตอบจำนวน 4 ตัวเลือก ให้ครอบคลุม จุดประสงค์และระดับพฤติกรรมที่ต้องการจำนวน 50 ข้อ และได้คัดเลือกตัดข้อสอบที่ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์และ พฤติกรรมที่ต้องการวัด เหลือข้อสอบ 40 ข้อ โดยสร้างเป็น 2 ฉบับ คู่ขนานกันคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน จำนวน 40 ข้อ

1.2.6 นำแบบที่สร้างเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาปรับปรุงข้อสอบตาม ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คำแนะนำคือการทำแบบทดสอบคู่ขนาน ข้อสอบบางข้อไม่สอดคล้อง กับจุดประสงค์และพฤติกรรมที่ต้องการวัด ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.2.7 นำแบบทดสอบที่สร้างทั้งสองฉบับไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พิจารณา ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์และระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัด โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item –Objective Congruence : IOC) ได้ดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่า 0.60 - 1.00 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 –1.00

1.2.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยพิมาย จำนวน 36 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่ได้เรียนเรื่องหลักกรรมมาแล้ว เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

1.2.9 นำกระดาษคำตอบของนักเรียนมาตรวจให้คะแนน โดยให้ข้อละ 1 คะแนนสำหรับข้อสอบที่ตอบถูกและให้ 0 คะแนนสำหรับข้อสอบที่ตอบผิดหรือไม่ได้ทำ

1.2.10 นำผลการตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบ มาหาค่าความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายชื่อ เลือกข้อสอบที่มีความยากอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาและระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัดที่กำหนดไว้ในแผนผังการสร้างข้อสอบ

1.2.11 หาค่าความเที่ยง ของแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งคำนวณโดยใช้วิธีของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) ที่ 20 (KR-20) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.78

ส่วนค่าความเที่ยงของแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งคำนวณโดยใช้วิธีของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) ที่ 20 (KR-20) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83

1.3 แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1.3.1 ศึกษาการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย จากเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการคิดรวมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เรื่องการคิดแบบสืบสาวปัจจัยและศึกษาการคิดแบบอริยสัจจากหนังสือพุทธธรรมและหนังสือพุทธศาสนา

1.3.2 สร้างแบบทดสอบความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยนำขั้นตอนการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยตามแนวอริยสัจมาสร้างเป็นคำถาม 4 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ขั้นตอนในการพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผล หมายถึง การที่นักเรียนรู้จักสภาวะที่เป็นจริงหรือพิจารณาปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนดได้ โดยสามารถตอบได้ว่าอะไรคือปัญหาจากสถานการณ์นั้น
- 2) ขั้นตอนในการวิเคราะห์ปัญหา หมายถึง นักเรียนสามารถแยกแยะหาสาเหตุของปัญหาได้
- 3) ขั้นตอนในการค้นหาสาเหตุ หมายถึง นักเรียนสามารถคิดค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา โดยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ สืบทอดกันมาที่ทำให้เกิดปัญหา
- 4) ขั้นตอนในการเสนอวิธีการปัญหา หมายถึง นักเรียนสามารถเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้โดยเสนอเป็นสถานการณ์ 8 เรื่อง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันจำนวน 40 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก

1.3.3 นำแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะว่า ข่าวดูการณ์จากหนังสือพิมพ์ไม่ควรนำชื่อ นามสกุลจริงของข่าวที่สะท้อนใจ นำมาใช้ในเนื้อเรื่อง ควรเปลี่ยนชื่อและนามสกุลเพื่อความเหมาะสม การนำคำมาใช้ไม่เหมาะสมที่นักเรียนจะนำไปใช้เป็นแบบอย่าง ได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะแล้ว ได้แบบทดสอบที่มีความเหมาะสมในด้านเนื้อหา กับจุดประสงค์และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ภาษาที่ใช้และระดับพฤติกรรมที่วัด ความถูกต้องของภาษาที่ใช้ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำไปหาดัชนีความสอดคล้อง ได้ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.90 -1.00 สำหรับข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.3.4 นำแบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยพิมาย จำนวน 36 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่ได้เรียนเรื่องความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ

1.3.5 นำกระดาษคำตอบของนักเรียนมาตรวจให้คะแนน โดยให้ข้อละ 1 คะแนนสำหรับข้อสอบที่ตอบถูกและให้ 0 คะแนน สำหรับข้อสอบที่ตอบผิดหรือไม่ได้ทำแต่ละข้อ ถ้าข้อสอบมีระดับความยากอยู่ระหว่าง .20-.80 หาค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อ ถ้าข้อสอบมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .20 ขึ้นไป นับว่าเป็นข้อสอบที่ใช้ได้ และหาความเที่ยงของแบบทดสอบโดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน ที่ 20 (KR-20) ได้ค่าความเที่ยงของแบบทดสอบเท่ากับ 0.24

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มทดลองโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย จากนั้นบันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

2. ทำการทดลอง โดยสอนนักเรียน ซึ่งใช้เนื้อหาหลักกรรมประกอบด้วย หลักกรรม ไตรสิกขา เบญจศีล เบญจธรรม อปายมุข 6 อกุศล 3 กุศลมูล 3 พละ 4 คารวะ 6 ใช้เวลา 16 ชั่วโมง โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่

3. ทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลอง ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์และแบบทดสอบความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยฉบับเดิม จากนั้นบันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนหลังเรียนเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

4. ตรวจให้คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ หลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยของนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อการศึกษาผลการสอนแบบอริยสัจสี่เรื่อง หลักกรรม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยพิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ จากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องมาจากวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในขั้นทุกขั้นนักเรียนสนใจเรียน เอาใจใส่ เมื่อได้พบกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจากแบบฝึก

ทักษะหลายรูปแบบในเรื่อง หลักธรรม 8 เรื่อง เป็นเนื้อหาทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียน เป็นสิ่งเร้าที่ทำให้ นักเรียนอยากเรียนรู้ และทำทายความสามารถในการคิดทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นสนุกสนานในการเรียน ขึ้น สมุทัย นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่ม แสดงความคิด หาสาเหตุของปัญหา จากเนื้อเรื่องในแบบฝึก ซึ่งเป็นเนื้อเรื่องจาก เหตุการณ์จริงในหนังสือพิมพ์ อันเป็นข้อมูลที่น่าสนใจ จึงส่งผลให้นักเรียนให้ความร่วมมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ใน แง่มุมต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ จึงทำให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย มีอิสระมีมุมมองแตกต่างกัน โดยประธานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการกระตุ้นให้สมาชิกทำกิจกรรม เลขานุการจดบันทึกความคิดเห็น ขึ้นนิโรธนักเรียนร่วมกัน เก็บข้อมูลเพื่อเสนอแนะแนวทางเลือกที่เป็นความคิดของตนให้แก่กลุ่ม ได้ทางเลือกที่หลากหลาย ขึ้นมรรคนักเรียนมีอิสระ ในการตัดสินใจเลือกและปฏิบัติด้วยวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา เพื่อกำจัดปัญหาหรือทุกข์ที่กำหนดให้หมดไป นับได้ว่า การสอนแบบอริยสังคีติ เป็นการสอนที่ฝึกให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ทำให้เกิดความคิดอย่างกว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชวรณฺี(ประยุทธ์ ปยุตโต 2529: 682) ที่ได้กล่าวว่า หลักการหรือสาระสำคัญของวิธีคิดแบบอริยสัง คีคือการเริ่มต้นที่ปัญหาหรือทุกข์ที่ประสบ โดยกำหนดรู้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาหรือความทุกข์นั้นให้ชัดเจน แล้ว สืบค้นสาเหตุ เพื่อเตรียมแก้ไข ในเวลาเดียวกันกำหนดเป้าหมายของตนให้ชัดเจนว่าคืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่ จะเป็นไป ได้อย่างไร แล้วคิดวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา โดยสอดคล้องที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้คือนักเรียนเป็นผู้ ดำเนินกิจกรรมเอง โดยครูเป็นผู้ชี้แนะ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลภา สิงห์บุญ (2539:88) ได้ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาโลกของงานอาชีพ ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติของนักศึกษาผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาโลกของงานอาชีพ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ ดวงใจ (2550:58-59) ได้ศึกษา ผลการสอนแบบอริยสังคีติที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนและทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก เรื่อง หลักธรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยของนักเรียนที่เรียน ด้วยวิธีการสอนแบบ อริยสังคีติของเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคีติ จากการวิจัยพบว่าความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยของ นักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคีติ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องมาจากความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยของนักเรียนได้ศึกษาจาก สถานการณ์ที่เป็นปัญหาจาก ข่าว เหตุการณ์จำลอง กำหนดประเด็นปัญหาให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ หาแนวทางในการ แก้ปัญหาโดยวิธีการที่ดีที่สุด จากการจัดการเรียนรู้และการสังเกต นักเรียนมีความสนใจกระตือรือร้นในการเรียนจากแบบ ฝึกทั้ง 8 เรื่อง ให้ฝึกวิเคราะห์ นักเรียนมีอิสระในการคิด สามารถตัดสินใจเลือก แยกแยะส่วนที่ดีและไม่ดี หาทาง แก้ปัญหา ด้วยเหตุที่ว่าการสอนโดยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรม การสอนอย่างทั่วถึง กับนักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนสอดคล้องกับคำกล่าวของ สาโรช บัวศรี (2526) กล่าวว่า การสอนลักษณะนี้เป็นวิธีที่ผู้เรียนไปประสบและทราบวิธีการแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ใน ปัจจุบันและอนาคต หากใช้วิธีการสอนเช่นนี้บ่อย ๆ จะทำให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัศมีจันทร์ ศรีรัตน์ (2544:40-41) ได้ศึกษาผลการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีติที่มีต่อการคิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พุทธธรรมในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าความสามารถทางการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีติ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 ตามหลักวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ พระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ ปยุตโต 2543: 676-708) กล่าวว่าวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเป็นการคิดด้วยการค้นหาสาเหตุ พิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นผลของการกระทำ แล้วสืบค้นหาสาเหตุ และส่วนประกอบที่ทำให้เกิดผล อาจทำได้โดยการหาความสัมพันธ์หรือการตั้งคำถามแล้วหาคำตอบแก้ปัญหาเป็น เมื่อเกิดปัญหาอะไรขึ้นในชีวิตของตนก็ไม่ตระหนกตกใจ จะรีบแก้ปัญหาทันทีโดยทันที และการแก้ปัญหาที่คั่งค้างจำเป็นต้องอาศัยการตัดสินใจที่ดีด้วยทางการเรียน

การฝึกคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ในโยนิโสมนสิการ เป็นการปลูกฝังและสร้างเสริมทักษะการคิดที่หลากหลาย คิดที่แบบคายให้แก่ผู้เรียนได้เกิดเป็นลักษณะนิสัย หล่อหลอมปรุงแต่งให้เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งทางกายและทางปัญญาให้เป็นคนที่ฉลาดทางความคิดที่รู้แจ้ง

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวิจัยพบว่าวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ และความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์และการฝึกทักษะการคิดสูงขึ้นเป็นเหตุผลซึ่งควรนำไปใช้ให้นักเรียนได้ฝึกคิดอย่างสม่ำเสมอ
2. การเตรียมการสอนผู้สอนควรทำความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนต่างๆ สื่อการเรียนรู้ เพื่อส่งผลให้นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมาย
3. การจัดการเรียนการสอน โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมทุกครั้ง ครูเป็นผู้ชี้แนะและเสนอแนวทางกว้างๆ และควรให้หลักเกณฑ์การทำงานกลุ่มเพื่อประโยชน์ในการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจและเป็นกิจกรรมหนึ่งในการส่งเสริมประชาธิปไตย เพราะเป็นกิจกรรมที่นักเรียนแสดงความคิดเห็น และขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. นักเรียนสามารถนำวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยไปใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยลดการกระทำที่ผิดพลาดเสียหาย เข้าใจหลักการและความมุ่งหมาย เมื่อเผชิญกับปัญหาสามารถที่จะหยุดปัญหานั้น ได้ รู้จักหาวิธีการในการแก้ไขปัญหานั้นสามารถใช้เป็นประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่จะเกิดในครั้งต่อไป

นอกจากนี้ผลการวิจัย การสอนแบบอริยสัจสี่กับวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยให้ประโยชน์กับนักเรียน ต่อการปรับตัว เพื่อเผชิญกับสถานการณ์ในยุคบ้านเมืองเกิดความขัดแย้งกัน นักเรียนสามารถมีวิธีคิดในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควรให้กับตนเองจัดจำกัดและไม่หยุดนิ่ง การเลือกวิธีการแก้ปัญหาไปใช้นับเป็นผลสำเร็จทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถทางการคิดอย่างมีเหตุผลสูงขึ้น โดยมีระบบ ขั้นตอน ดังนั้นควรควรให้ความสำคัญโดยให้ผู้เรียนฝึกฝนการคิดโดยใช้สื่อ นวัตกรรม ที่เร้าความสนใจฝึกฝนบ่อยๆ

1. ควรนำการสอนแบบอริยสัจสี่ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับอื่นๆ เช่นในระดับมัธยมศึกษา โดยจัดเครื่องมือให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
2. ควรทำการวิจัยการสอนแบบอริยสัจสี่กับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการในการฝึกทักษะการคิดแบบอื่นๆ ใน 10 วิธี ให้สอดคล้องกับปัญหาที่พบเพื่อนำไปใช้ฝึกพัฒนาความสามารถทางการคิดในวิธีการต่างๆเพื่อให้นักเรียนนำไปใช้แก้ปัญหา

3. ควรทำการวิจัยการสอนแบบอริยสัจสี่ นำไปทดลองใช้กับพุทธธรรมหัวข้ออื่น เช่น การสอนแบบไตรสิกขา การสอนโดยสร้างศรัทธา เป็นต้น

4. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการสอน โดยใช้การสอนแบบอริยสัจสี่และการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยกับการสอนและการคิดแบบอื่นๆ เพื่อดูความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถทางการคิดและติดตามผลการนำไปปฏิบัติจริง

5. การวิจัยนักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจเรียน ร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็นตามแบบฝึกที่ให้ทำ และควรนำเสนอ สื่อแบบฝึกทักษะในหลายรูปแบบ เช่น นิทาน กลอน มาใช้เป็นสื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. คู่มือสถานศึกษากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545). หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด กรุงเทพมหานคร

สำนักนายกรัฐมนตรี

จรรยา สุทธิญาโน, ดร.พระมหา (2538). พุทธปัญญากับการศึกษา กรุงเทพมหานคร. ธรรมสภา

ประเวศ วะสี (2541). “ประชากรเพื่อการศึกษา” กรุงเทพมหานคร มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2529). พุทธธรรม พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2543). ความคิดแหล่งสำคัญของการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร

สหธรรมมิก

ระพีพรรณ ดวงใจ (2550). “ผลการสอนแบบอริยสัจสี่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบคุณไทย

ทางออก เรื่องหลักธรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3”

โรงเรียนพินายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รัศมีจันทร์ ศรีรัตน์ (2544). “ผลการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจสี่ที่มีต่อการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒปทุมวัน” วิทยานิพนธ์ปริญญา

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา หลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วัลภา สิงห์บุญ (2539). “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาโลกของงานอาชีพด้วยวิธีการ สอนแบบอริยสัจของนักศึกษา

ผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์

มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาโรช บัวศรี (2526). “วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ” ศึกษาสาตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ หน้า 1-6